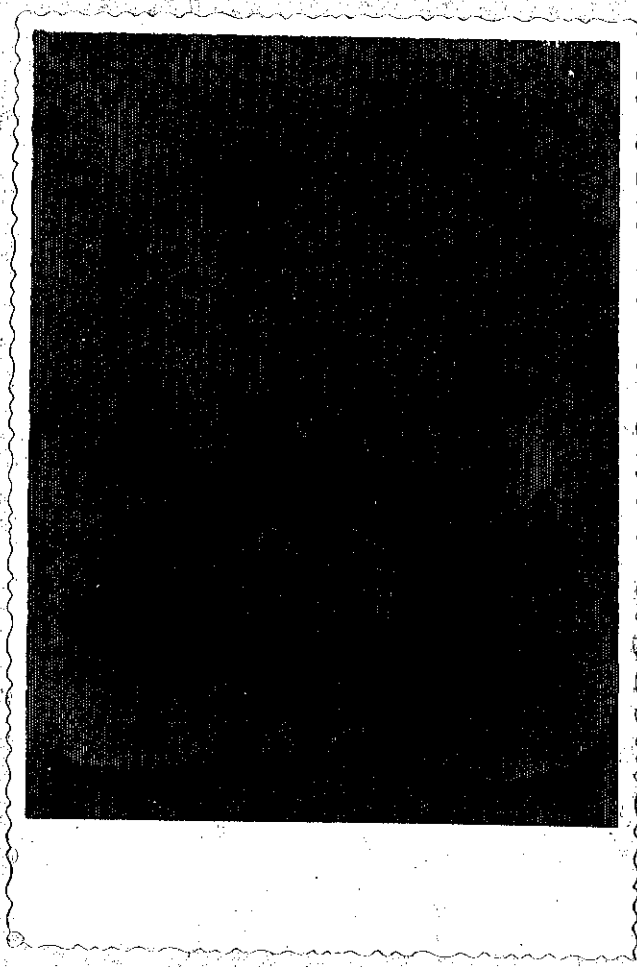

קרן חמ"ח אבא שמעון בן-זאב (אברהם יצ')
במל' די ראשון-לציון

מ"י בתו ג. הורביץ

1897

29.12.67

זכרונות מבית אבא שמעון בן-זאב (אברמוביץ)

ממיסדי ראשון-לציון

ב-"חמישה עשר" באב תרמ"ב, עלו החלוצים הראשונים על אדמת ראשון-לציון. - אדמת עין

הקורא -

11 משפחות מטובי עולי רוסיה שעזבו בתיהם ועסקיהם, באו לבנות ולחדש את המולדת. -
עלו על הקרקע, המקום היה עזוב ושומם, ללא ישוב וצמחיה, רק קוצים ודרדרים, חולות ושממה,
מדבר יבש. - לא נרתעו החלוצים, עלו וחקעו אהלים, בנו צריפים, החלו לבנות כמה בתים,
והחלו בחפירת הבאר. בסוף תרמ"ב מנתה המושבה "ראשון-לציון" 20 משפחות (כמאה נפשות).
מלבד אכרים, היו במושבה שו"ב, פחה, ובעל חנות מכולת. האינבנטר החי היה מורכב משמונה
פרות, שני גמלים, ושני סוסים. מצב העדה לא היה מזוהר. מים לא היו, ובשביל חפירת באר
נבחר מקום גבוה ביותר בלתי מתאים לחפירת באר, ובעומק של 20 מטר, עוד לא מצאו מים. -
והימים ימי קיץ לוחטים, והיה צריך להביא מים בחביות ממקוה ישראל, לא פעם ניזוקו החביות
והביאו אותן ריקות בלי מים לראשון. - היו רבים שהררו צמאונם במים הדלוחים של מעין
שמשון הגובל את המושבה. -

חפירת הבאר נפסקה מחוסר אמצעים, והמצב היה דחוק מאד.

הסבא שלי "זאב אברמוביץ" היה אחד ממיסדי המקום הזה האהוב עלינו כל כך, מושבתנו
"ראשון לציון". ואבא שלנו "שמעון בן-זאב" ז"ל, היה בנו של המיסד "זאב אברמוביץ". לא
אחת ספר לי אבא שלי ז"ל על הרפתקאותיהם, על מאבקם כאן בארץ - חרוץ, מלא מרץ, שאיפה
ורצון היה אבא שלי ז"ל. בן 19 היה בבואו ארצה עם הוריו מרוסיה. הוא נולד בפטרבורג
(לנינגרד) ב-ט' סיון 1863, לאביו זאב אברמוביץ ואמו היה שרה (ממיסדי המושבה ראשון-לציון)
החיתם אל משפחת הרב אליעזר גלינזבורג מקירן, שכיהן בתור ראב"ד בוויילנה, וישב על כסא
הרבנות 45 שנה.

שמעון בן-זאב קיבל חינוך מסודתי וכללי בגמנסיה בפטרבורג, ובי"ס גבוה לכלכלה
בארצות הברית. בשנת התרמ"ב - 1882, עלה לארץ, עזר לאבא בחקלאות, נטע את אדמת הוריו
בסרפנד שבקרבת ראשון לציון, רעה צאן, נלחם עם השכנים הערבים תושבי הכפרים שהפריעו
למתישבים ע"י התנפלויות, גנבות ועוד, והיה מחגבר עליהם ומכניעם בלשונו המשכנעת ורכש
אהדתם.

בשנת 1888 נאלץ לעזוב את הארץ לרגלי המצב המדכא ששרר אז במושבה, ונסע לארצות-הברית. שם המשיך ללמוד והשתלם בבית-ספר גבוה למסחר וכעבור 5 שנים חזר כנתיב אמריקאי בשמו העברי: - בן-זאב - בשנת 1893 נשא לאשה את בלהה בת שמואל הירשפלד מראשוני ראשון-לציון. - היה לאכר, התמסר למשק שלו והיה נחשב בין הכורמים הטובים במושבה. כרמיו היו למופת. - אני זוכרת יפה את ימות הבציר; בשעות המוקדמות של הבקר היינו יוצאים יחד עם אבא לכרם. העגלה הגדולה רחומה לשני סוסים טעונה סלים ושקים וכלי-עבודה שונים, כדים עם מים, חבילות מזון, מגיעים לכרם כשרסיסי הטל עוד מזהירים על העשב הרך, עצי השקד המצילים, הגפנים טעוני הפרי הנהדר, מכל המינים המשובחים, ואנו יחד עם הפועלים בשירה ושמחה נגשים לעבודה. חיש מהר ממלאים את הסלים, שנים מהפועלים מעלים את הסלים על העגלה. הסלים מצטופפים וממלאים את העגלה, והעגלה עוזבת, הולכת ליקב להוריק את הענבים לתוך לוע המכונה הענקית שבולעת בבת-אחת את הענבים והופכת אותם ליינ משובח, "יינ ראשון לציון". - החום הולך וגדל, השמש לוחטת, מדי פעם לפעם אנו נגשים להרוות צמאוננו מהמים הצוננים הנמצאים בג'רה (כד חמר). אבא מביא אבטיח גדול קר נחמד, תאנים יפות מהעץ הענק שבפנת הכרם, סברות קרות שמוכנות עוד מהבקר, אנו אוכלים לשובע, ושוב נגשים לעבודה. - השירה, השמחה והצחוק שלנו נשמעים למרחקים וממשיכים לעבוד. - בערב, אחרי יום קשה של עבודה, אנו עוזרים לאבא להעלות את השקדים המקלפים על הגג בכדי ליבשם. מורידים כמה רעפים מהגג, קושרים חבל ארוך אל סל, ממלאים אותו בשקדים, הנמצאים למעלה, מושכים את הסל דרך הפתח, וכך פורשים אותם על המחצלת בכדי שיתיבשו ויהיו מוכנים למשלוח לחוץ-לארץ - העבודה נגמרה, הערב רד, השמש שוקעת, ואנו כולנו יושבים במעגל על הגג הגבוה של ביתנו בעל שתי הקומות, פנינו פונים מערבה, מסתכלים אל הנוף הנהדר, השמש שקעה, האופק מתאדם, המושבה שוקעת בדממה, הכרמים מסביב כשטיח ירוק לרגלי גבעות החול הזהובים הגובלים את הים. ואנו מוקסמות מהיופי מסביב, פותחות בשירה משתפכות בשירים האהובים עלינו: "אנו עולים ושרים", "ליטשה ליטשה צורי לי" ועוד. הדי הקולות נשמעים למרחקים. יפה הערב, רוח חרישית מלטפת אותנו ורומזת לנו, די לכם ילדים, לכו לנוח, לכו לישון.

חלפו ימי התופש, ימי הבציר והקטיף, ימי העבודה בחוץ, ושוב חזרנו לעבודה בבית-הספר, התמסרנו בלב ונפש לעבודה ולתורה, למדנו ואהבנו ללמוד. הורינו חנכו אותנו לתורה ולעבודה, החדירו בחוץ נפשנו את האהבה לעם ולמולדת, לשדה ולאדמה. - אבא יחד עם חבריו דאגו להתפתחות המושבה הן במובן הכלכלי והן במובן הרוחני. ביתנו היה בית יהודי חם, בית יצירה ועבודה. אבא לא חסך מאתנו לא עתון ולא ספר. בביתנו התקיימו לעתים קרובות אסיפות, הרצאות, חזרות של התזמורת שנוסדה אז, חזרות למחזות שונים. הורי אהבו את השבת, את המסורת, כל חג חוגגים במלואו, עם החלה המתאימה לחג, עם הקידוש היפה שעד עכשיו מהדהד באזני קולו הערב של אבא עם זמר הקידוש הנעים, וכל הבית עונה אמן. - קריאת הפרשה בשבת (זה היה מתפקידו), אני זוכרת יפה את הקדושה והרטט, והפחד ששרר בערב יום הכיפורים, השמחה והצהלה בסוכות, עת

סדרנו את הסוכה היפה עם כל מיני הנירות הצבעוניים, כפות התמרים והפירות למיניהם. וביחוד לא אשכח את החג ל"ג בעומר, הטילול לכרם בעגלה המרופדת בשקים ומחצלות, הביצים הצבועות, הקשתות, המתקים וכל יתר דברי המתיקה למיניהם, ואמא בחברת ילדיה שרים ורוקדים ונהנים מהאביב. - ודמי החנוכה, עם הלביבות, ופורים עם החפושות, חיינו את חיי הנוער שלנו במלואם. - המוזיקה והשירה, השרו בבית תמיד אוריה של שמחה ואושר. אחד הפסנתרים הראשונים היה בביחנו, ואני הייתי אחת התלמידות הראשונות של בית הספר למוזיקה בתל-אביב, בית ספר "שולמית" בהנהלת הגב' רופין. - אבא היה ער לכל מקרה פוליטי או לאומי בארץ. סבל את סבל העם ושש לכל מקרה יפה ומעודד. - לא אשכח את האוירה בבית כשפשטה השמועה המכאיבה כש"הרצל" נפטר. . . . ענן כבד נפל על הבית, אבא סבל נוראות, כולנו לבשנו סרטים שחורים, האבל הורגש במושב כולה, ואבא הקדיש מאמר מלא רגש וחבה למנהיג הגדול שלנו, שהקריא אותו בעצרת העם שהקיימה בבית העם באחד מימי האבל. - גם שיר חיבר אבא לזכר מותו של ד"ר הרצל, והרבה זמן הייתי מנגנת אותו בבית ואבא היה שר. עוד אני זוכרת יפה כל צליל וכל מלה שפלט אבא ברגש של סבל העם השכול.

יחד עם זה דאג אבא לשגשוגה ופתוחה של המושבה. - הוא נבחר פעמים רבות לחבר ועד המושבה, עמד בראש שומרי המושבה, היה בין מייסדי חברת "לינת הצדק", אהב לעזור לזולת, והיה מראשוני ה"בונים החפשיים" בארץ.

בשנת תרמ"ז נחמנה ע"י חברת "כרמל מזרחי" (היקב) לסוכן נוסע - לתעמולה והפצת יינות הארץ ופרסומים בעולם, הוא אמר: אם רק יקנה כל יהודי במוסקבה בקבוק יין לקדיש, יוכל היקב להתקיים. - והוא במרצו ושכלו השנון, ובכשרונו המפליא התמסר ומילא תפקידו, והיה לסוכן הנוסע הראשון בארץ לפרסום תוצרת היין. בכשרון מיוחד ובהמצאות מיוחדות במינה עלה בידו לעשות תעמולה ולהפיץ את יינות יקבי הארץ (ראשון לציון וזכרון יעקב) הן בארץ ומחוצה לה. עבד בממלכת תורכיה ובמצרים. בכל שנה מיד אחרי סוכות, עזב את הארץ. שהה כל החורף בחוץ ולפסח היה בא הביחה.

הצליח יפה בעבודתו הודות לזה שהיה בקיא ושלט בשפה הרוסית, גרמנית, אנגלית וצרפתית, היה מלא חיים וערות, והשתדל להצליח בעבודה ויינות הארץ נפוצו בכל סביבות ים התיכון. אבא היה קרוב מאד למשפחה ולא הפסיק לשלוח לי תווים לפסנתר, ליברטו שונים של אופרות, ספרים וחוברות, מתעניין בלימודים ומשתדל לפתח את האופקים שלנו. אך לדאבונו הגדול פרצה המלחמה העולמית הראשונה. הקשר ניתק בינינו. אך הודות לז'מל פשה שכיהן בימים ההם כנציג העליון כאן בארץ, נתן לאבא רשיון לחזור לארצו ולמשפחתו.

זמן קצר אחרי שאבא חזר חלה, וכל עולמנו החשיך. לא זכה אבא שלנו לקצר פרי עמלו ונפטר בגיל 62. יהיה זכרו ברוך.

כתבה בתו ג. הורביץ,

8.7.66